

MØDREHJÆLP I GRØNLAND

Af Vera Skalts

I sommeren 1962 besøgte jeg Grønland for første gang. Efter anmodning fra Ministeriet for Grønland skulle jeg se på, hvordan forholdene var for mor og barn, især for moderen med det helt lille barn. Navnlig skulle jeg forsøge at finde ud af, om der var behov for og muligheder for at udføre et hjælpearbejde på linie med mødrehjælpens arbejde i det øvrige Danmark, og om den danske mødrehjælpslov, som for tiden ikke gælder i Grønland, kunne og burde sættes i kraft. Lad mig straks understrege, at jeg kun så en lille del af Grønland. Østgrønland så jeg slet ikke. I Vestgrønland rejste vi fra Sdr. Strømfjord til Jakobshavn, alt nord for – Umanak, Upernavik, Thule – så vi ikke.

Når man tænker på rejsen, tegner sig straks på nethinden det ene skønhedsindtryk efter det andet, Godthåbsfjorden, der skærer sig mellem nøgne, stejle, brune fjelde, så man følte sig urfjeldet og jordens skabelse nær, isbjerge og bræer – ikke mindst den vidunderskønne bræ ved Jakobshavn i midnatssol. Skønheden i syd, Julianehåbs og Narssaqs stærke lys og klare luft. Den grønlandske naturs skønhed og storhed gør et uforglemmeligt indtryk.

Det er klart, at det er stærkt begrænset, hvad man ved efter 3–4 ugers ophold, men så meget forstår man selv som „sommermand“, at de store afstande, det voldsomme klima, befolkningens spredthed, sprogproblemer, sammenstød af to kulturer, giver helt andre vilkår for arbejdet dér end her hos os. Man kan ikke undgå at se og høre, at der er sket betydelige fremskridt i de sidste år. Der har fundet en imponerende udbygning sted under vanskelige geografiske og klimatiske forhold i mange byer. Jeg tænker på udbygning af havneanlæg, af offentlige værker og industrianlæg og på boligbyggeri. Men at der er lang vej igen, er lige så indlysende. Der er mange, navnlig i byerne, der bor i gode og forsvarlige huse, men der er ikke tvivl om, at det ville gå alle, som det gik mig, at man bliver fuldstændig rystet over det store antal faldefærdige rønner, man ser, som ofte forekommer uegnede til menneskeboliger. Også i det øvrige Danmark ser vi havehuse baggårde, faldefærdige huse, som de fleste bliver chokerede over bebos af mennesker. Men i Danmark er det lykkeligt kun de få det gælder – i Grønland er det de mange, og hertil kommer så den grøn-

landske families store størrelse. Ofte bor 6–8 mennesker, ja helt op til 10–12 i Grønland i ét værelse. Og boligforholdene for de unge tilflyttede sæsonarbejdere ved en fabrik, jeg så, var helt forfærdelige. Det var træbarakker med køjerum for 5 unge piger eller Jamesway huts med 5–6 16–17 årige piger i et halvmørkt rum.

Sundhedsvæsenet.

Sundhedsvæsenet har taget fat. Udbygningen af sygehusvæsenet forekom mig imponerende. Gennem nybygning og modernisering er sygehusene, de fleste steder jeg har set, fuldt ud på højde med de danske hernede. Andre steder ville man i bedste fald betegne dem som interimistiske. Jeg husker bl. a. et sygehus, hvor kokkepigenes værelse samtidig blev brugt til stryge- og tørrerum og til spisestue for børnene.

Det profylaktiske medicinske arbejde forekom mig også at være langt fremme. Den gravide kvinde i Grønland helbredsundersøges som sin danske søster. Vor svangerskabshygienelov, hvorefter den gravide kvinde kan blive undersøgt 3 gange gratis af læge og 7 gange af jordemoder, gælder i Grønland og bruges i betydelig udstrækning, hvor det er muligt. Man udleverer mælkepulver på linie med mælkehjælp hernede til gravide og til mødre med små børn. Selve fødslen finder i byerne altid sted på sygehusene, og mere og mere forsøger man at få kvinderne fra udstederne ind på sygehusene i god tid, så de kan få den fuldt forsvarlige hjælp under fødslen og de par dages hvile, som er af så stor betydning. Der findes dygtige jordemødre rundt omkring, men langt fra nok, og igen her har vi de store afstande; der er mange steder, hvor en fødselshjælper med en utilstrækkelig uddannelse er den eneste hjælper, og lægerne taler om kvinder, der erhverver sig sygdomme for hele livet ved den utilstrækkelige hjælp og ved at stå for tidligt op efter fødslen og straks gå i gang med hårdt arbejde. Tilliden til læger, sygeplejersker og jordemødre forekom meget stor i den grønlandske befolkning, og selv om der er mangler, synes jeg, det var fint arbejde, der gjordes rundt om.

Sociale forhold.

De sociale forhold er langt fra fulgt med den øvrige udvikling. Man kan måske sige om sundhedsvæsenet, at det er nået lømmelalderen; i så fald er de sociale forhold endnu ikke nået kravlealderen. Ofte forekommer de helt uforsvarlige, selvom man tager hensyn til forskellen i levestandard og mentalitet. Det er en sørgelig, men ufravigelig kendsgerning, at sociale skader altid følger i industrialiseringens fodspor. Det kendes fra England i sin tid, det kendtes i Danmark, hvor det tog næsten et halvt århundrede at overvinde dem i store træk. Men der er den meget væsentlige forskel, at vi nu erfaringsmæssigt ved, *at* det sker, og *hvad* der sker, og at vi kan forebygge følgerne, hvis vi vil ofre, hvad det koster. Familiernes splittelse, syge nervøse

Ung grønlandsk moder med sit ikke helt spæde brystbarn.

Foto: Aage Gilberg

børn, adfærdsvanskelige børn og ungdomskriminalitet er skader, der opstår under industrialisering. Et forebyggende familiepolitisk arbejde i Grønland forekommer mig meget vigtigt. Jeg er helt overbevist om, at undladelse heraf eller blot udskydelse vil komme mennesker og samfund dyrt at stå. Men det vil tage sin tid. Det er jo ikke alene et spørgsmål om at gøre ting, om at indføre foranstaltninger, men i høj grad om at vække befolkningens egen forståelse for problemerne, og ordet tålmodighed hører man her igen og igen. Det forekommer imidlertid på høje tid at få begyndt, om ikke skaderne skal vokse uoverkommeligt i alvor og tal.

Inden for arbejdet med små og større børn er der enkelte lyspunkter. Private foreninger i Danmark har – oprindeligt som led i kampen mod sygdomme – oprettet børnehjem. Således „Foreningen til Hjælp for grønlandske Børn“, der driver fem smukke børnesanatorier, og yderligere en vuggestue i Godthåb. Det var tuberkulosen, der satte dette arbejde igang. Nu er tuberkulosen trængt så stærkt i baggrunden, at de 5 børnesanatorier i dag virker på linie med almindelige børnehjem. Røde Kors driver 3 børnehjem og har planlagt et fjerde i Nanortalik. Red Barnet har ca. 15 børnehaver og småbørnsstuer for børn fra ca. 1½ år og opefter. Endelig har sygehusvæsenet været nødt til at oprette såkaldte børneplejehjem. Det er simpelthen en stue eller to på hospitalet, der tages ind til brug for de børn, hvis mor er indlagt som patient. Hun kunne ikke komme til behandling, med mindre man tog børnene med. Børnene passes her af en kivfak under sygeplejerskens ledelse.

Ophold for den gravide kvinde.

For mig var det nedslående at se, at arbejdet for den gravide kvinde og det spæde barn var stærkt forsømt. En gang imellem spurgte man sig selv, om man regnede med, at børnene fødes 2 år gamle. Herhjemme har vi efterhånden fået forståelse af, at det er afgørende for, at et barn kan fødes sundt og levedygtigt, at den gravide kvinde har det godt under graviditeten, har et ordentligt sted at bo og får den rigtige kost og nødvendige hvile. Man er ved at få øjnene op for, at for tidlige fødsler og dermed ofte fødsler af syge børn har sammenhæng med de sociale forhold, hvorunder moderen lever. Man har fortalt mig, at det i Grønland tidligere var helt almindeligt, at den ugifte gravide kvinde simpelthen blev optaget i familien. Man sagde, at der aldrig havde været og ikke var moralsk fordømmelse af den ugifte gravide, men rent faktisk er der, efter hvad jeg har set, mange gravide kvinder, gifte som ugifte, der lever under særdeles dårlige sociale kår. Ofte har de ingen steder, hvor de kan være, specielt gælder dette selvfølgelig den ugifte gravide. En forsorgsmedarbejder fortalte mig, at to unge højgravide kvinder havde bedt ham vise dem et sted, hvor de kunne sove om natten, og han måtte afvise dem. Der var ingen steder, hvor de kunne være. Andre oplyste, at ugifte gravide sov så bag en dør,

så bag en anden hos en og anden venlig sjæl. Hjem, som vi har det hos os, hvor en enlig gravid kvinde kan få ophold de sidste par måneder af svangerskabet, hvis hun ikke har nogen steder at være, findes overhovedet ikke i Grønland. Mulighed for anbringelse af den gravide unge pige i private hjem, som mødrehjælpen her kan skaffe, er udelukket i Grønland, simpelthen på grund af pladsmanglen. Og den gifte gravide er ofte så slidt af de talrige børnefødsler og det hårde arbejde, der trods alt findes mange steder, at det ikke forekommer forsvarligt.

Sundhedsplejersker.

Når barnet er født, har vi i det øvrige Danmark sundhedsplejersker til at tage sig af de fleste børn. I Grønland findes der 2 sundhedsplejersker. De har nok at gøre, meget at lære fra sig om børnepasning, om kosten, renlighed o. s. v. Den grønlandske kvinde, siger alle, er en dejlig mor for sit lille barn, varm og kærlig, mild og sød – måske allermest efter hvad jeg har hørt for den helt spæde. Men oplysning og vejledning er tiltrængt.

Amning.

En meget positiv ting for børnenes trivsel er uden tvivl, at grønlanderinderne i vid udstrækning ammer deres børn. Jeg så en sammenligning mellem Grønland og Århus, der viste, at i Grønland giver 95 % barnet bryst, når det er 1 måned, 80 % ved 3 mdr. og ved 5 mdrs. alderen ammede næsten endnu halvdelen af kvinderne deres børn, medens de tilsvarende tal for Århus var 60 %, 25 % og 7 %. Det behøver næppe kommentarer, at det er af stor værdi for børnene i Grønland. Men mere og mere må de gifte kvinder som de ugifte gå på arbejde. De har hårdt brug for de penge, de kan tjene, og det grønlandske samfund har brug for dem. Hvem tager sig af de spæde børn imens?

Vuggestuer.

I Danmark har vi vuggestuer, hvor børnene i alderen 0–2 år kan være om dagen, når moderen arbejder ude. Vi har langt fra nok, men i Grønland findes de så godt som ikke. En lille forsøgsvuggestue, ganske enkelt indrettet og med et par søde, unge grønlandere til at passe børnene, så jeg i Holsteinsborg. Man har nylig indrettet en vuggestue i Godthåb, og der arbejdes for at få det andre steder. Men det haster. Mig ville det forekomme rigtigt, om man til hver større fabrik havde indrettet vuggestue og et sted, hvor moderen kunne amme barnet. Jeg ved, at det mange gange har været med i projekter, men er opgivet af økonomiske grunde. Jeg tror, det er dårlig økonomi, det går for meget ud over mødre og børn. Som det er nu, må mødre i deres sparsomme frokostpause styrte hjem over sten og klipper og amme barnet, og hjem-

me tilses barnet af en lillesøster eller en gammel bedstemor – eller slet ikke. Den lille søster har det heller ikke for nemt, hun forslæber sig, og det er alt for stort et ansvar at lægge på hende. Diskussionen om vuggestuer går højt mange steder. Ingen synes vist, at vuggestuer i og for sig er en lykkelig løsning, men når valget står imellem at lade barnet skøtte sig selv eller blive passet på den måde, jeg her har nævnt, kan man ikke være i tvivl om, at vuggestuer er en nødvendighed fremkaldt af industrialiseringen. Den grønlandske befolknings levelfod kan forbedres betydeligt, siger man, ved udnyttelsen af arbejdsreserverne blandt kvinderne. Men det forudsætter, at samfundet sørger forsvarligt for børnene. Det er i Danmark nødvendigt med langt flere pladser i forebyggende institutioner, end vi har. Det er rystende nødvendigt i Grønland.

Spædbørnehjem.

Spædbørnehjem – og mødrethjem – mangler totalt. Hvis en kvinde ønsker det, kan vi her skaffe hende ophold sammen med barnet på et mødrethjem i kortere eller længere tid, som regel op til et år efter barnets fødsel. Det er fortrinsvis de helt unge eller lidt mindre robuste, der ønsker ophold på disse hjem. De fleste foretrækker at gå ud i deres normale arbejde, så snart de er raske, og er de ikke istand til at have barnet, kan det midlertidigt anbringes på et spædbørnehjem. Her tager uddannet personale sig af børnene hele døgnet. I Grønland findes ikke hjem, hvor moderen kan være sammen med sit lille barn i det første års tid efter fødslen, eller hjem, hvor hun kan få barnet anbragt midlertidigt under forsvarlige vilkår, hvis hun ikke selv har muligheder for at have det hos sig. Ikke få medlemmer af forsorgsudvalgene, som jeg talte med, fremhævede, at der ikke i Grønland eksisterer praktisk mulighed for at fjerne et barn fra et dårligt hjem. Der kan jo i Grønland som her være forsømmelige forældre eller hjem med så dårlige forhold, at det er farligt for børnenes sundhed at bo der, men der er hverken spædbørnehjem eller pladser nok på almindelige børnehjem til disse børns anbringelse.

Adoption.

Også som led i ordning af adoptioner er der hårdt brug for et antal spædbørnehjem i Grønland. Adoption er efter min erfaring det sværeste og mest ansvarsfulde arbejde, man kan påtage sig. Med adoptionen bestemmer man barnets tilværelse for al fremtid. Det er en alvorlig beslutning for en mor at tage, og adoptivforældrenes hele fremtidige tilværelse er afhængig af, om barnet passer sammen med dem eller ej. Jeg tror, man har lov at sige, at adoption her foregår under så betryggende forhold, som det er muligt. I Grønland er der også mødre, der ønsker at bortadoptere deres børn. Men det er næppe forkert at sige, at ordningen af adoption i Grønland

I Grønland findes ikke hjem, hvor moderen kan være sammen med sit lille barn det første års tid efter fødslen, eller hjem, hvor hun kan få barnet anbragt midlertidig under forsvarlige vilkår. Dette billede er taget på et grønlandsk sygehus.

hidtil helt har haft tilfældighedernes præg. Man hører om opslag på en dør, hvor en mand på et skib gerne vil have et barn med ned – og får det – man hører om en hospitalsmedhjælper, der går ind på en stue og tager barnet med hjem, når hun rejser, og man hører om breve fra mennesker, der har været i Grønland og gerne vil have et barn sendt ned. Myndighederne i Grønland har længe været bekymrede herover og det er stærkt ønskeligt, at man når frem til en lige så omhyggelig ordning af adoption i Grønland som i det øvrige Danmark. Men til det brug er spædbørnehjem en nødvendighed. Man må have tid til at undersøge barnet. Det er vigtigt, at man ved noget om barnets forældre, så man kan gøre, hvad der er menneskeligt muligt for at finde det rigtige hjem til det enkelte barn. Det er ikke nok med mennesker med god vilje og begejstring for Grønland. Dertil er det, der sker, altfor alvorligt for alle parter.

Rekreation.

Er en mor udkørt på grund af sygdom, træthed efter for mange børnefødsler eller på grund af personlige problemer, har hun her mulighed for at komme på rekrea-

tion evt. sammen med det spæde barn og de små børn, som rekreationshjemmets personale så delvis passer for at give hende fornøden ro og hvile. Vi har erfaring for disse hjemms store betydning for familien. Moderen får et lille pust i tilværelsen. Hun ser, der er andre, der tænker på hende, vil hjælpe hende, og hun ser måske ikke mindst, at andre mennesker er ude for lige så store krav eller måske endnu større krav end dem, der stilles til hende. Gang på gang ser vi, hvorledes en mor efter et ophold på 3—4 uger retter sig og får lyst og kræfter til at gå i gang igen. I Grønland findes sådanne muligheder ikke. Vi drøftede med landshøvdingen, om man evt. kunne indrette ledige skolekapeller rundt om til dette formål. Det behøver på ingen måde at være luksus, og grønlandske kvinder kunne uden tvivl sætte dette arbejde i gang for relativt små midler. Ikke mindst kan man vist her som på andre områder regne med de private husmoderforeninger.

Husmoderafløsning.

En anden værdifuld hjælp, som findes her i landet er husmoderafløsningen. Gennem denne lov kan man hjælpe, når husmoderen er syg og derved forhindre, at hjemmet bliver mere eller mindre opløst. En husmoderafløsning i Grønland ville være af stor værdi, dels til aflastning og støtte for hjemmene, dels vil en dygig husmoderafløser kunne give nyttig lærdom med på vejen i mange hjem. Husmoderafløserne og hjemkonsulenter, der bistår med budgetlægning og rigtige indkøb retter mange uerfarne hjem op.

Økonomisk støtte.

Spædbørnepakker. Enhver mor i Danmark, gift eller ugift, der har en lille indtægt (væsentlig under sygekassegrænsen), kan for offentlige midler få en såkaldt spædbørnepakke, ligesom mange via private bidrag, der fordobles af det offentlige, får hjælp til tøj til de større børn, til seng og barnevogn. Det var helt naturligt for én, når man så forholdene i Grønland, straks at tænke, at disse bestemmelser burde gælde alle danske mødre og børn, også de grønlandske, men man mødte her to indvendinger. For det første, at grønlændere jo ikke betalte skat, så det var svært at finde ud af indtægten, og dermed hvem der burde have og ikke have denne hjælp. Dernæst var mange bange for ansvarsforflygtigelse. Det er jo en udtalelse vi også har mødt og møder her i landet. Gør man det ikke for let. De får jo „alt“. Det er dog mit indtryk, at man her i landet kun møder få, der i dag taler om ansvarsforflygtigelse på grund af den hjælp vi giver vore mødre og børn. Den enlige mors vilkår er der vist ingen, der misunder hende eller barnet, og de børnerige familier har en betydelig dårligere økonomisk status end tilsvarende barnløse grupper. Dette har man mange tal for sort på hvidt. Men det er rigtigt, at man må lære de pågældende at

Foto: Jette Bang

Overalt i Grønland kan man ofte møde en ikke ret gammel store-søster med en af sine søskende på armen. Hun forslæber sig, og ansvaret, der er pålagt hende, er alt for stort.

bruge tingene på en fornuftig måde. Der er uden tvivl grønlandske mødre, som ikke vil forstå at behandle tøjet rigtigt, måske heller ikke at skønne på det, men dér som her er det et spørgsmål om vejledning og oplæring, som kan og bør sættes i værk. Og når man ser de mange kønne, søde, sorthårede små børn i tynde, dårlige klæder, forekommer det slemt, at denne del af riget mangler hjælpeforanstaltninger, der dog

kunne bidrage noget til en forsvarligere standard for børnepasning blandt den økonomisk svagere del af befolkningen. Den grønlandske påklædning, skindtøjet, er næsten forsvundet i den del af Grønland, jeg så. Jeg tror, det var 1000 kr., det kostede for en grønlandsk skinddragt til en lille pige, og derfor går børnene klædt i samme tøj, som vi, ofte for tyndt og dårligt til det klima, de er udsat for. Øre- næse- hals- sygdomme er uhyggelig udbredte. Dette svier til børnene på mange måder bl. a. i skolerne, hvor de undertiden helt misvisende betragtes som dårligt begavede, fordi de på grund af deres ørelidelse, polyper m. v. ikke kan høre, hvad der bliver sagt og derfor ikke kan følge med. Historier som vi kender herhjemmefra for år tilbage.

Behovet for egen seng til det spæde barn og til mindre børn er meget stort. Hvis barnet deler seng med andre, udsættes det for smitte af forskellige sygdomme, bl. a. gonnorrhoe. Det bedste ville være, om man kunne skaffe dem en kombineret seng/vogn, der kunne bruges både ude og inde. Der er mange børn, der ikke kommer nok i luften, og de kan selvfølgelig ikke stå ude i en tynd træseng, både tøj og seng/vogn må tilpasses de grønlandske forhold. Private kredse, legater o. lign. ville uden tvivl kunne gøres interesserede i denne opgave.

Børnebidrag. Danmark er verden over kendt for sin tidlige hjælp til den enlige mor. Jeg tænker på vore love helt tilbage til 1763, hvorefter faderen skulle betale en del af udgifterne til barnets underhold, og fra 1888, hvor moderen kunne få dette bidrag forskudsvis udbetalt af kommunerne. I dag er det en selvfølgelig pligt for enhver ugift mor i Danmark at opgive, hvem der er far til barnet. De fleste kvinder rejser faderskabssag allerede i begyndelsen af graviditeten og i hvert fald umiddelbart efter barnets fødsel. Domstole, politi og mødrehjælp bistår med sagens opklaring. Mødrehjælpen har kontakt med 90 % af de ugifte mødre og hjælper dem med faderskabssagen. Jordemødre og læger har anmeldelsespligt overfor mødrehjælpen, og langt de fleste får fastslået, hvem der er far til barnet med deraf følgende ret for barnet til arv, evt. til faderens navn og til underholdsbidrag fra ham, indtil barnet er 18 – under uddannelse evt. 24 – år. Mødrehjælpen kan give forskud på bidrag fra den dag, barnet er født, og skulle sagen falde ud til frifindelse, tager det offentlige tabet.

Hvordan ser billedet nu ud i Grønland? I Grønland er der ingen, der kan tage dette problem effektivt op. Siden 1951 har læger og jordemødre haft anmeldelsespligt vedr. fødsler udenfor ægteskab, men igen her træder de store afstande hindrende i vejen. Alle myndigheder er overbebyrdede. Ofte ved kvinderne ikke, at de kan rejse sagen, og når man lang tid efter barnets fødsel får forbindelse med dem, er det i mange tilfælde svært at få sagen fuldt opklaret. Vi drøftede ved besøget i Grønland, om jordemødrene og lægerne allerede ved den første svangerskabsundersøgelse, som kvinderne faktisk kommer til, kunne give meddelelse til politiet. I så

fald var der større mulighed for at få sagen gennemført til fuld opklaring. Heller ikke forskud ydes dem, og behovet er stort. Fødselsprocenten udenfor ægteskab er som bekendt betydelig.

Uddannelse.

En vigtig hjælp, som i Danmark kan gives den enlige mor, er uddannelseshjælp. Har en kvinde et barn under 2 år, og ønsker hun en uddannelse, kan hun hjælpes via mødrehjælpen til at gennemføre en eller anden form for uddannelse, såfremt man skønner, at hun har evner og stabilitet hertil. Det ligger i sagens natur, at der ofte er tale om en kortere uddannelse, f. eks. til maskinskrivning, som tilskærer, husmoderafløser eller lignende. Har hun afbrudt den påbegyndte uddannelse, f. eks. til jordemoder, til sygeplejerske, til børnehavelærerinde, på grund af graviditeten, hjælper man hende til at gennemføre den. Ganske på samme måde kan de danske kommuner hjælpe en enlig kvinde med et barn over 2 år. Tanken bag dette arbejde er en hjælp til selvhjælp, så moderen sættes i stand til uden støtte fra det offentlige fremover at give barnet et godt og økonomisk trygt hjem. En oplagt økonomisk fordel for samfundet, og menneskeligt tør jeg sige, at mor og barn har ganske andre vilkår efter en sådan uddannelse end før.

Mødrehjælpsarbejdet i Grønland.

Ville det nu ikke være naturligt straks at søge gennemført mødrehjælpsloven i Grønland? Mange af de fornævnte opgaver vil kunne løses efter denne lovs bestemmelser om, at man skal yde personlig, social, juridisk og en vis lægelig hjælp omkring graviditet og fødsel. Udgifterne til mødrehjælpsarbejdet dækkes i det øvrige Danmark siden 1961 af staten. Men det er nu ikke ligetil at indføre mødrehjælpsloven i hele Grønland, om der skal være realiteter bag ordene. De store afstande, trafikvanskeligheder og ikke mindst sprogvanskeligheder gør sig gældende med stor styrke. Hele mødrehjælps idé hviler jo på en nær personlig kontakt mellem den hjælpssøgende og rådgiveren. Det er sjældent nok at give materiel hjælp, i mange tilfælde er det end ikke det, der betyder mest. Den indgående samtale, den personlige støtte er ofte af afgørende værdi. At man taler samme sprog, er meget vigtigt. Det rigtige må derfor efter min mening være, at man uddanner grønlandske unge kvinder til socialrådgivere. Det vil tage tid, men jeg er sikker på, at det må være vejen frem. Der er imidlertid så mange ting indenfor mødrehjælpsarbejdet, som det haster at få løst, at man ikke kan nøjes med at stille sig afventende. Man må arbejde på langt og på kort sigt.

En stilfærdig begyndelse er gjort. I foråret 1964 udsendte man fra Grønlandsministeriet cand. jur. Karen Bang, som tilknyttet landshøvdingembedet har til ho-

vedopgave at varetage mødrehjælpsopgaver i Grønland. I forrige måned udsendte ministeriet socialrådgiver Inga Høeberg. Begge de nævnte er uddannet i mødrehjælpen i København og har orlov herfra.

Det ligger jo i sagens natur, at arbejdet i dag først og fremmest kan ske i selve Godthåb. Det må vel også være rigtigt at begynde et enkelt sted og indhente erfaring herfra. Samarbejde med myndigheder i andre byer etableres i videst mulig udstrækning. I Godthåb har mødrehjælpsrepræsentanter bl. a. fået den aftale med politiet, at de tager oplysninger til alle faderskabssager, der rejses i Godthåb. De får herigennem kontakt med den vordende moder og forsøger at få et indtryk af hele hendes situation som enlig mor og finde frem til, hvorledes man bedst kan hjælpe hende med fremtiden for øje. En række opgaver som anbringelse af moderen, hjælp til spædbørneudstyr, undersøgelser i forbindelse med adoption, evt. uddannelse af moderen er ganske småt begyndt. Det er en værdifuld hjælp, at landsrådet har bevilget 50.000 kr. til støtte for mødrehjælpsarbejdet i starten. At hjælpe efter det individuelle behov og give hjælp til selvhjælp er to hovedteser i vort arbejde.

En anden ting af største betydning er, at Egmont H. Petersens fond har besluttet at yde indtil 6 mill. kr. til opførelse af et svangre-, mødre- og spædbørnehjem i Grønland. Egmont H. Petersens fond er et af de største fonds i Danmark og har blandt sine hovedopgaver at yde hjælp til enlige mødre og hjælp til uddannelse af unge. Med formanden, overretssagfører Dragsted, besøgte jeg påny Grønland i sommeren 1964, og efter formandens hjemkomst blev den store gave endeligt vedtaget i fondens bestyrelse. Hjemmet skulle gerne stå færdigt i 1968 på en grund i Godthåb, der findes nær Dronning Ingrid's hospital. Landshøvdingen har påtaget sig formandsskabet for hjemmets bestyrelse.

Hjemmets formål og opgaver er mangeartede.

På et svangrehjem kan enligstilte kvinder få ophold i den sidste tid før fødslen. På mødrehjem kan moderen være sammen med sit spæde barn, normalt til barnet er 1 år, og spædbørnehjem modtager børn i alderen 0-3 år, enten hvor den enlige mor på grund af manglende bolig, sygdom eller andre forhold indtil videre må anbringe barnet, til hun selv kan blive i stand til at tage det, eller hvor der er tale om bortadoption af barnet.

Hjemmet i Grønland må først og fremmest have mulighed for at arbejde smidigt, således at det kan tilpasses efter grønlandske forhold efter de erfaringer, man indhøster. Det er jo indlysende, at hjemmet med det begrænsede antal pladser, anslået til ca. 40 gravide og mødre og ca. 30 spædbørn, kun vil kunne modtage forholdsvis få gravide og mødre, men da de fleste gravide kun skal være der i kort tid før fødslen, vil det uden tvivl kunne hjælpe i en række tilfælde, hvor man ikke i dag har nogen mulighed for at anbringe den vordende mor.

Interiør fra et dansk rekreationshjem for mødre med småbørn.

Mødrehjemmet har efter min mening en meget betydelig opgave, idet det ud over selve anbringelsen af mor og barn er tanken her at søge gennemført oplæring og uddannelse af unge grønlandere. Fra de grønlandske og danske myndigheders side sætter man i dag meget ind på at skabe bedre uddannelsesforhold for den grønlandske ungdom. Det vil på linie hermed være af stor betydning såvel for den mor, der står som eneforsørger, som for det grønlandske samfund at kunne medvirke til og videreføre disse bestræbelser indenfor hjælpearbejdet for den vanskeligtstillede gruppe, de enlige mødre udgør. Nogle af de mødre, der bor på hjemmet, tænkes uddannet udenfor hjemmet som kontorelever, lærlinge o. s. v., andre skulle indenfor hjemmets rammer kunne få en sådan uddannelse, at de var i stand til senere at tage arbejde som medhjælpere på forebyggende institutioner, børnehjem, sygehuse o. lign. Ligeledes mener jeg, man måtte kunne etablere en uddannelse til husmoder-afløsere, d. v. s. af kvinder, der efter en kort uddannelse i husholdning, budgetlægning, børnepasning m. v. kan bistå hjem, hvor husmoderen er syg eller af andre grunde midlertidigt forhindret i at passe sit hjem.

Endelig er det tanken at bruge hjemmet til almindeligt oplysningsarbejde om spædbørnspasning, husholdning, hygiejne m. v. for gifte og enlige grønlandske kvinder, der ikke bor på hjemmet.

Spædbørnehjemmets formål er først og fremmest at tilvejebringe forsvarlige anbringelsesmuligheder for spæde og små børn i alderen 0-3 år. Der er fra alle sider enighed om, at behovet for et spædbørnehjem er eklatant, når man ser på antallet af børn f. udenfor ægteskab og de herskende boligforhold. Dette hjem vil samtidig være uddannelsessted for barneplejeelever.

Det er i de senere år mere og mere gået op for mennesker, at det er helt afgørende, at man tager sig af den gravide kvinde og af det helt spæde og lille barn. For mig at se er opførelsen af svangre-, mødre- og spædbørnehjemmet i Godthåb derfor ikke en lille afgrænset lokal affære, men en fundamental side i hele opbygningen af vort hjælpearbejde for gravide kvinder, mødre og børn – ikke mindst enlige mødre. Gennem det arbejde, der udføres af mødrehjælpens repræsentanter i Grønland og gennem arbejdet på hjemmet vil myndighederne kunne indhøste erfaringer, der må være afgørende for, hvorledes man senere udbygger hjælpearbejdet i Grønland. Det hele står og falder med den interesse og positive forståelse af arbejdet, som vises fra de mange forskellige instanser, der findes i Grønland. Den forståelse og velvilje, jeg mødte på min rejse, og den interesse, der hidtil har været om arbejdet, tegner godt for en fremtidig udvikling.